

Sygn. akt II CK 268/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 grudnia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Gerard Bieniek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bronisław Czech

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z powództwa W.(...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. przeciwko R. S. i Z. S. - wspólnikom spółki cywilnej "P(...)" w W. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 2 grudnia 2005 r., kasacji pozwanych od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 21 lipca 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala kasację i zasądza od pozwanych na rzecz powódki kwotę 1800 zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 29.11.2002 r. zasądził od pozwanych R. i Z. S. na rzecz powodowej Spółki kwotę 174.659 zł, a Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 21.07.2004 r. oddalił apelację pozwanych. W sprawie tej ustalono, że pozwani prowadzą działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej pod nazwą „P(...)”. W dniu 23.12.1993 r. powstała powodowa Spółka z o.o. pod nazwą W.(...). Jej udziałowcami byli pozwani oraz spółka GmbH I.(...) z siedzibą w B. Pozwany R. S. był od chwili powstania tej Spółki do września 1999 r. prezesem zarządu, a pozwany Z. S. jej prokurentem do 20.09.1999

r. Udziałowcy powodowej Spółki postanowili nabyć do celów prowadzonej działalności gospodarczej nieruchomość położoną, w S. Nieruchomość tą mieli nabyć pozwani, a następnie wnieść ją jako aport do powodowej spółki. Część środków pieniężnych w kwocie 104.659 zł pozwani uzyskali ze Spółki przed 4.05.1999 r., zaś kwotę 70.000 zł po tej dacie. Pozwani po nabyciu tej nieruchomości wnieśli ją do powodowej Spółki jako wkład niepieniężny i w zamian objęli po 35 udziałów każdy, co stanowiło 44% wszystkich udziałów. Inny prokurent powodowej Spółki H. H. porządkując w 1999 r. sprawy księgowe stwierdziła nieudokumentowanie kwoty 104.659 zł i wówczas pozwany R. S. wyjaśnił, że kwota ta została pobrana na zakup nieruchomości oraz iż pozwanym brakuje jednak 70.000 zł. Wówczas uzgodniono, że pomiędzy powodową Spółką zostaną zawarte dwie umowy pożyczki. Zgodnie z pierwszą umową powodowa Spółka pożyczyła pozwanym kwotę 104.659 zł, a według drugiej kwotę 70.000 zł. z przeznaczeniem na zakup nieruchomości w S. Według umowy pożyczki opiewającej na kwotę 70.000 zł warunki pożyczki, czas trwania i odsetki miały zostać określone podczas zgromadzenia wspólników, do czego jednak nie doszło. W związku z tym powodowa Spółka pismem z dnia 24.11.1999 r. wypowiedziała pozwanym umowę pożyczki i wezwała do zwrotu sumy 174.659 zł w terminie 6 tygodni.

Ustalono, że w sprawie oznaczonej sygnaturą VIII GC (...) Sądu Okręgowego w S. pozwani wystąpili p-ko Spółce o zapłatę kwoty 10.000.000 zł, którą następnie ograniczyli o kwotę 174.400 zł zgłoszoną do potrącenia w niniejszej sprawie.

Uwzględniając powództwo Sąd Okręgowy uznał, że umowy pożyczki jako pozorne są nieważne, wszakże bezspornym jest pobranie przez pozwanych dochodzonej kwoty. Jest to więc świadczenie nienależne, które podlega zwrotowi. Jednocześnie uznano, iż pozwani nie udowodnili wierzytelności przedstawionej do potrącenia. Ocenę tę podzielił Sąd Apelacyjny. Wyrok Sądu Apelacyjnego pozwani zaskarżyli kasacją, zarzucając naruszenie art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. oraz art. 405, 409 i 410 k.c. Wnieśli o zmianę wyroku przez oddalenie powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty zawarte w kasacji pozwanych sprowadzają się do trzech kwestii. Pierwsza dotyczy art. 479¹⁴ § 2 k.p.c., który został naruszony - zdaniem pozwanych - przez to, że Sąd Apelacyjny nie uwzględnił faktu, iż na skutek zmiany podstawy prawnej żądania potrzeba powołania dowodów związanych z zarzutem potrącenia wynika później, niż w czasie sporządzania odpowiedzi na pozew. Zarzut ten nie jest uzasadniony w okolicznościach sprawy. W uchwale z dnia 17.02.2004 r. III CZP 115/03

(OSNC 2005, nr 5, poz. 77) Sąd Najwyższy przyjął, że „w postępowaniu w sprawach gospodarczych pozwany traci prawo powołania twierdzeń, zarzutów oraz dowodów na ich poparcie, niepowołanych odpowiedzi na pozew, bez względu na ich znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, chyba że wykaże, iż ich powołanie w odpowiedzi na pozew nie było możliwe albo że potrzeba powołania wynikła później (art. 479¹⁴ § 2 k.p.c.)”. Odnosząc to stanowisko do okoliczności niniejszej sprawy stwierdzić należy, iż istotnie strona powodowa uzasadniała swoje roszczenie zawarciem umowy pożyczki, udzieleniem tej pożyczki i niewywiązaniem się pozwanych z obowiązku zwrotu. To pozwani w piśmie z 14.11.2002 r. zakwestionowali ważność umów pożyczki zarzucając ich pozorność. W tej sytuacji powódka na rozprawie z dnia 15.11.2002 r. podtrzymując pierwotną podstawę prawną żądania wskazała jedynie, że alternatywną podstawą mogą być przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu, jeśliby sąd przychylił się do zarzutu nieważności umów. Zakwalifikowanie tego oświadczenia powódki jako przedmiotowej zmiany powództwa jest zbyt daleko idące. Dla zastosowania art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. jest to jednak okoliczność obojętna. Rzecz w tym, że pozwani już w odpowiedzi na pozew podnieśli zarzut potrącenia z tym, że nie przedstawili żadnych dowodów na istnienie tej wierzytelności, ani nie sprecyzowali jego wysokości. Należy zauważyć, że pozwani nie zareagowali prawidłowo na wezwanie przewodniczącego z dnia 16.10.2001 r. odnośnie sprecyzowania wierzytelności zgłoszonej do potrącenia oraz nie przedstawili dowodów uzasadniających tę wierzytelność. Uczyniono to dopiero w piśmie z dnia 14.11.2002 r., przy czym wnioski dowodowe tam zgłoszone sąd prawidłowo oddalił. Godzi się zauważyć, że zgłaszając w odpowiedzi na pozew zarzut potrącenia strona jest zobowiązana wykazać zasadność tego zarzutu, składając stosowne wnioski dowodowe i przedstawiając dowody. Ten obowiązek obciążał pozwanych niezależnie od tego, czy podstawą prawną żądania było niewykonanie przez pozwanych obowiązku zwrotu pożyczki, czy też przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. Tego obowiązku pozwani nie wykonali, a jeśli tak to nie można skutecznie powoływać się na to, że potrzeba powołania dowodów wynikła później, o czym stanowi art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. Ta potrzeba zaistniała już wówczas, gdy w odpowiedzi na pozew zgłoszono zarzut potrącenia. W konsekwencji nie można podzielić zarzutu naruszenia art. 479¹⁴ § 2 k.c.

W kasacji zarzucono naruszenie art. 405 k.c. przez niewłaściwe jego zastosowanie. Twierdzi się, że korzyścią majątkową którą uzyskali pozwani są udziały w powodowej Spółce, a skoro zgodnie z art. 405 k.c. należy zwrócić korzyści uzyskane w naturze, to uwzględnienie powództwa winno polegać na zobowiązaniu pozwanych do

przeniesienia tych udziałów na rzecz powodowej Spółki. Poglądu tego nie można podzielić. Jest przecież bezsporne, że pozwani udziały w powodowej spółce uzyskali w zamian za nieruchomości, którą wnieśli tytułem wkładu niepieniężnego do Spółki. Tych udziałów nie uzyskali więc bez podstawy prawnej, a przeciwnie istniała podstawa prawna. Nie są to więc korzyści, które zobowiązani są zwrócić powodowej Spółce w naturze, skoro nie uzyskali ich bez podstawy prawnej. Taką korzyścią były środki pieniężne pobrane z powodowej Spółki. Strony zamierzały stworzyć tę podstawę prawną zawierając umowy pożyczki. Konsekwentnie więc, skoro umowy te jako pozorne uznano za nieważne, to korzyść w postaci świadczenia pieniężnego podlega zwrotowi, jako uzyskana bez podstawy prawnej. Nie sposób więc twierdzić, że Sąd Apelacyjny niewłaściwie zastosował art. 405 k.c.

Trzeci zarzut sprowadza się do naruszenia art. 409 k.c. Twierdzi się, że skoro powodowa Spółka przyznała, że wartość udziałów jakie posiadają pozwani w tej Spółce jest zerowa, (kapitał zakładowy ma wartość ujemną), to w rachubę wchodzi zastosowanie art. 409 k.c. Zarzut ten jest o tyle bezprzedmiotowy, iż korzyścią podlegającą zwrotowi nie są udziały w spółce, lecz określona kwota.

Z tych względów, na podstawie art. 393¹² k.p.c. w związku z ust. 3 ustawy z dnia 22.12.2004 r. o zmianie ustawy kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy prawa o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98) orzeczono jak w sentencji.